

Az alkotmányjogi beszédmód halála

Az Alkotmánybíróságtól az Alkotmánybíróságnak nevezett testületig

Az Alkotmánybíróság február végén hozott [döntésével](#) a „Stop Soros” törvénycsomag Büntető Törvénykönyvet érintő módosításait alkotmányosnak ítélte, amit a múlt héten [két további](#), ugyancsak a jogellenes bevándorlás elősegítése, támogatása elnevezésű bűncselekmény alaptörvény-ellenességét állító indítvány visszautasítása követett. Mindezt bizarr alaptörvényértelmezéssel is tetézte az Alkotmánybíróság. Ezek a határozatok tartalmuk alapján összefüggenek.

A múlt heti határozatok alig kaptak visszhangot, a médiát alig érdeklik az alkotmányosság alapjait megrázó döntések. A sajtó alig írt arról, hogyan hat az Alkotmánybíróság döntése a menedékkérőket segítő civilek munkájára, erről is inkább csak leíró jellegű beszámolókat olvashattunk. Arról a döntésről, amely a mai közállapotok között első pillantásra akár olyannak is tűnhetett, mintha az AB egy keveset kedvezett volna a civileknek az őket fenyegető bűncselekmény elbírálásához adott értelmezéssel.

A helyzet azonban az, hogy újra és újra bebizonyosodik: az Alkotmánybíróságnak nevezett testület ahelyett, hogy alkotmányos szerepének megfelelően a kormányzati hatalom korlátja lenne, a kormány érdekeinek kiszolgálója. A [Fidesz által megválasztott bírákból](#) álló testület, ahogy várható volt, nem találta alaptörvény-ellenesnek az új rendelkezéseket, viszont igyekezett hangsúlyozni, hogy nem kell tartani attól, hogy valakit bűncselekményért vonnak felelősségre az elesettek és szegények önzetlen segítése miatt. Itt tartunk.

És ott is, hogy az Alkotmánybíróságnak nevezett testület nem végzi el az indítványok teljes körű elbírálását, az AB-ra vonatkozó szabályokat sem tartja be, nem indokol, nem érvel, és a korábbi határozatokban kimunkált gyakorlatot csak díszítőelemként használja.

És ha mindez nem lenne elég, a Stop Soros döntéssel egy napon megjelenő Alaptörvény-értelmező [határozatában](#) az Alkotmánybíróság már a magyar nyelv alapvető szabályait sem

tartja magára nézve kötelezőnek, ha a kormány érdekei éppen úgy kívánják. A „nem jogosult” kifejezés a testület szerint akár „jogosult”-at is jelenthet, ha az Alaptörvény szövegével ellentétesen az Országgyűlés többségét bíró kormány éppen olyan törvényt szeretne alkotni.

Háromból semmi

Az AB-hoz három indítvány érkezett a jogellenes bevándorlás elősegítése bűncselekménnyel kapcsolatban. A [Magyar Helsinki Bizottság](#) 2018. szeptember 19-én, a [Budapesti Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány](#) (OSI Budapest) 2018. szeptember 24-én, az [Amnesty International Magyarország](#) 2018. október 16-án nyújtott be alkotmányjogi panaszt. Az indítványokat az AB nem egyesítette, holott a tárgyak teljesen egyértelműen összefügg. Ez ugyan nem törvényi kötelessége, csupán lehetősége a testületnek, de az egyesítés elmaradásának végeredménye magáért beszél. **Az Alkotmánybíróság a legkésőbb érkező panaszt bírálta el, míg a másik két indítványt, arra hivatkozva, hogy ítélt dolognak számítanak érdemben meg sem vizsgálta, holott felvetettek az elbírált indítványban nem szereplő jogi sérelmeket, és tartalmaztak vizsgálatra alkalmas új alkotmányjogi összefüggéseket.** Az OSI Budapest a tulajdonhoz való jog sérelmét vette fel. A jogellenes bevándorlás elősegítése bűncselekmény egyik elkövetési magatartása az alapcselekményhez nyújtott anyagi eszközök szolgáltatása. Civil szervezetek rendszeres támogatójaként az OSI és munkavállalói esetében az új bűncselekmény által létrehozott teljesen új jogi helyzet alkotmányosságáról kellett volna döntenie az Alkotmánybíróságnak. A Magyar Helsinki Bizottság pedig, bár azonos jogszabályt támadott és megegyező alaptörvényi rendelkezésekre is hivatkozott, mint az Amnesty International Magyarország, de más érveléssel új alkotmányjogi összefüggéseket vetett fel.

Márpedig az alkotmánybírósági törvény egyértelműen meghatározza, hogy ha más alapjog sérelme merül fel, vagy új alkotmányjogi összefüggés áll fenn, akkor ítélt dologra hivatkozva nem lehet mellőzni a panaszok vizsgálatát. Talán „kellemetlen” is lett volna az Alkotmánybíróságnak alkotmányos követelményt megállapítani a jogellenes bevándorlás bűncselekményének értelmezéséhez, a nemzeti konzultációkban és lépten nyomon a kormány

ellenségeként kikiáltott Helsinki Bizottság vagy Soros György alapítványa indítványa alapján. **Valóban könnyebb úgy tenni, mintha ezek a panaszok be sem érkeztek volna, csakhogy ez az eljárás nem felel meg a törvénynek.**

Sőt a két el nem bírált indítvány hivatkozott a Stop Soros törvénymódosító csomagot vizsgáló Velencei Bizottság 2018. június 22-23-án kelt [véleményére](#) is. A vélemény szerint a bűncselekmény megfogalmazása nem egyértelmű, az sérti a normavilágosság követelményét. A testület továbbá arra a következtetésre jutott, hogy a menedékjog kérése nem bűncselekmény, így egy ilyen helyzetben lévő személy támogatásának sem kellene bűncselekménynek lennie (72). A Velencei Bizottság e véleményére a – mostanában az alkotmányos párbeszéd különösen lelkes hívének számító – Alkotmánybíróság valahogyan mégis „elfelejtett” utalni, holott korábban több példa is volt rá, hogy akkor is hivatkozott a nemzetközi fórumok állásfoglalásaira, amikor arra az indítvány kifejezetten nem utalt.

Homályból homályba

Az Alkotmánybíróságnak az volt a feladata, hogy az indítványban felvetettekre reagálva eldöntse, a jogellenes bevándorlás elősegítése bűncselekmény meghatározása kellő pontosságú volt-e ahhoz, hogy az alkotmányos büntetőjog követelményeit kielégítse. A jogellenes bevándorlás elősegítése bűncselekményt az követheti el, aki szervező tevékenységet folytat annak érdekében, hogy Magyarországon menedékjogi eljárás kezdeményezését tegye lehetővé olyan személy számára, aki nem jogosult menekültkénti elismerésre. A törvény értelmében szervező tevékenységnek minősül például a határmegfigyelés szervezése, információs anyag készítése, terjesztése, vagy hálózat építése, működtetése.

A testület a Btk. új tényállása egyértelműségének vizsgálatát elintézte annyival, hogy „nincs kellő következtetési alap annak megállapítására, hogy az abban szereplő egyes meghatározások (...) eleve(!) értelmezhetetlenek és ezért alkalmazhatatlanok lennének” [68]. A Btk. máshol is tartalmaz szervezésre utaló elemeket, amit a bírók felhasználhatnak az értelmezéshez. Ezzel szemben az alkotmányos büntetőjog követelményeit nem elégíti ki az, hogy a bűncselekmény meghatározása nem eleve értelmezhetetlen. A leíró diszpozíciónak

ugyanis határozottnak, körülhatároltnak, világosan megfogalmazottnak kell lennie azért, hogy az egyén számára egyértelmű legyen mikor követ el jogsértést, és azért, hogy az önkényes jogalkalmazás is kizárható legyen. (30/1992. (V. 26.) AB határozat)

Később még annyival egészíti ezt ki az Alkotmánybíróság, hogy az elesettek és szegények megsegítésének kötelességét teljesítő, önzetlen szervező tevékenység(!) nem meríti ki a jogellenes bevándorlás elősegítése, támogatása bűncselekményt, mivel az alaptörvény tartalmazza a szegények és elesettek megsegítésének kötelességét. **Tehát amennyiben a bíróságok előveszik az AB határozatot, hogy az abban foglaltakkal összhangban ítélik meg, mindössze annyi fogódzót találnak majd, hogy döntsék el valahogy maguk azt, hogy egy szervező tevékenység milyen körülmények között minősül humanitárius segítségnyújtásnak,** és mi az, ami ezen túllépve már bűncselekménynek számít. [78] Erről maguk a segítők még találgatni sem tudnak, egyes egyházi vezetők például arra hivatkozva tagadták meg a segítséget, hogy az hátha bűncselekmény. Arról már nem is szólva, hogy csupán a határozat indokolását olvasva nem derül ki, hogy milyen alkotmányos követelményt határozott meg az Alkotmánybíróság a jogellenes bevándorlás elősegítése tényállás értelmezéséhez. Azt csak a rendelkező rész tartalmazza.

Bűncselekmény-e jogi képviseletet biztosítani?

A jogi képviselet ellátásának értelmezése ugyancsak komoly aggályokat vet fel, de az Alkotmánybíróság itt sem tisztázta a helyzetet. A határozat annyit állít ugyanis, hogy „a jogi képviselet ellátása nem szervező tevékenység folytatását jelenti *önmagában(!)*” [62]. **De mi az, hogy önmagában?** Továbbá azt, hogy „a támadott szabály nem tiltja azt sem, hogy bárkinek célja legyen (...) a Magyarország területére érkező, saját hazájából menekülő emberek jogvédelmének segítése azzal, hogy az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 1. § (5) bekezdés értelmében az ügyvédi tevékenység gyakorlása nem irányulhat jogszabály megkerülésére, jogszabályba ütköző célra, vagy ilyen jogügyletben való közreműködésre.”[75] sem sokat segít, hiszen itt éppen az a kérdés, hogy a Btk támadott rendelkezésébe ütközhet-e az ügyvédi segítség! Az Alkotmánybíróság így sikeresen

megspórolta, hogy legalább azt a jogállami minimumot kimondja, hogy **a menedékkérelmet benyújtani szándékozó emberek jogi képviselte nem lehet bűncselekmény**. Ehelyett a kormány érdekeinek megfelelően továbbra is fenntartotta azt a bizonytalan és fenyegető állapotot, amit az új bűncselekmény bevezetése okozott. A jogi képviselt, ahogy arra az Amnesty International Magyarország indítványa is utal: egy jogállamban – de még egy mérsékelt autoriter rendszerben is – (...) mindenkinek jár; az ebben való részvételt sem magánszemélyek sem szervezetek tekintetében büntetni nem lehet. A jogi képviselt természetesen azoknak is jár, akik elmondják az ügyvédjüknek, hogy bűncselekményt követtek el, ezzel szemben a kormány embertelen menekültellenes politikájához sajnos hibátlanul illeszkedik, hogy a határozat a menekülő emberek számára még a jogi képviselt igénybevételének korlátozhatatlanságát sem mondja ki.

Alapjog-korlátozás kontroll nélkül?

Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítási és az egyesülési jog korlátozásának alkotmányosságát sem vizsgálta meg (sőt a szólásszabadság értelmezése tekintetében alkotmányos tartalmi hibát is vét), jóllehet az Alaptörvény tartalmazza az alapvető jogok korlátozására vonatkozó szabályt, amely szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. [I. cikk (3) bekezdés] Az AB nemcsak addig nem jutott el, hogy megvizsgálja hogyan érinti a szólásszabadságot és az egyesülési jog gyakorlását az új bűncselekmény bevezetése, hogy azonosítható-e egyáltalán alkotmányos érték, amely védelme érdekében korlátozni kellene ezeket az alapjogokat, illetve, hogy arányos-e a korlátozás. **Sőt, hiába kérték az alkotmányjogi panaszokban ezeknek az alapvető jogok érvényesülésének vizsgálatát az Alkotmánybíróságtól mintha odáig menne, hogy szinte azt állítja, hogy ezen jogokat nem is érinti a támadott szabályozás.** Ugyanis a határozat úgy fogalmaz, hogy a Btk. 353/A. §-a a célzatos szervező tevékenység körében tartalmaz előírásokat, és nem a közéleti viták tartalmára vagy valamely eszme melletti kiállásra tartalmaz korlátokat. [69] Mintha a szólásszabadság csupán a közéleti vitákban részvételt jelentené! Valamint azt állítja, hogy az

új bűncselekmény nem szervezetek létrehozását vagy szervezetekhez csatlakozás jogát tiltja, hanem pontosan meghatározott célra irányuló szervező tevékenységet tilt. [74]

Ha ésszerűen végiggondoljuk, akkor a jogellenes bevándorlás elősegítése bűncselekmény törvényi tényállása életszerűtlen, mert azok tevékenységére, akik ellen alkották ezt a szabályt, vagyis a magyar civil szervezetek ellen (lásd a törvénymódosítás miniszteri indokolását) alapvetően nem alkalmazható, ugyanis ezen szervezeteknek nem célja az illegális bevándorlás elősegítése. Ezek a szervezetek és munkatársaik azon dolgoznak, hogy emberi jogaival mindenki élhessen, vagy, hogy (jogi) segítséget nyújtsanak az üldözés elől menekülőknél. Az új bűncselekmény bevezetése ezért inkább tűnhet látszatintézkedésnek, de nem az. Az Amnesty International Magyarország indítványa egyenesen úgy fogalmaz, hogy nincs más célja, csak a megfélemlítés. **Egyetlen, de igen gyakori és meghatározó esetkörre tűnik életszerűen alkalmazhatónak a tényállás, mégpedig arra, amikor biztonságosnak nyilvánított harmadik országból (főként Szerbiából) érkező emberek kapnak segítséget, akik eleve nem lesznek jogosultak menekültkénti elismerésre.** Az, hogy az ENSZ ajánlásával, a korábbi magyar jogszabályokkal és bírói gyakorlattal ellentétesen Szerbia és minden szomszédos ország biztonságos harmadik országnak számít, és a menekültügyi eljárás szabályait is megváltoztak, azt eredményezi, hogy gyakorlatilag csak olyan országból érkehetnek Magyarországra menedékkérők, akik menedékkérelmét a hatóságok érdemi vizsgálat nélkül utasítják vissza. Ez azonban olyannyira kiüresíti a menedékjogot, hogy az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított (Európai Bizottság, 20182247 számú eljárás) Magyarország ellen.

A „nem jogosult” az új jogosult?!

A 2018 nyarán megindult kötelezettségszegési eljárás olyan alaptörvény-értelmezési dilemmát okozott a kormánynak, hogy a Trócsányi László igazságügyi miniszter által jegyzett hetedik alaptörvény-módosítás nyomán az Alaptörvénybe került rendelkezések értelmezését kérte a miniszter az Alkotmánybíróságtól. Az Alaptörvény XIV. cikk (4) bekezdésének második mondatának („Nem jogosult menedéjogra az a nem magyar állampolgár, aki Magyarország

területére olyan országon keresztül érkezett, ahol üldöztetésnek vagy üldöztetés közvetlen veszélyének nem volt kitéve.”) értelmezését arra hivatkozással kérte a kormány, hogy a kötelezettségszegési eljárás során teljesíteni tudja az alkotmányos identitás védelmére vonatkozó alaptörvényi kötelezettségét. A [határozatban](#) az Alkotmánybíróság természetesen a kormány által kívánt eredményre jutott, és kimondta, hogy a „nem jogosult” fordulat azt fejezi ki, hogy azok számára, akik biztonságos harmadik országon keresztül érkeznek Magyarországra, a menedékjog nem tekinthető alapvető alanyi jognak, a magyar államnak nincs alkotmányos kötelessége menedékjog megadására, de (!) végső soron a menedékjog törvényben meghatározottak szerint mégis biztosítható ilyen személyek számára is. **Ez az érvelés az abszurditás olyan szintje, amire nehezen lehet szavakat találni.** Csak a negatív utópiák, a disztópia világában fordul elő, hogy a hatalom a szavakat tetszőleges tartalommal ruházhatja fel. **Az Alkotmánybíróság ezzel olyan értelmezését adja az alaptörvényi rendelkezésnek, amely egyszerre mond ellent a józan észnek, a magyar nyelv, továbbá mintegy melleleg a jogi szaknyelv szabályainak is. A testület az Alaptörvény szövegével ellentétesen határozza meg értelmezését, tetézve azzal, hogy kimondja, ezen értelmezésnek megfelelően a parlament alkothat olyan törvényt, ami mégis menedékre jogosulttá teszi azokat, akik az Alaptörvény alapján nem lennének azok. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a törvényhozónak nem kell betartania az alkotmány XIV. cikkét.** Mindezt annak ellenére teszi a testület, hogy az Alaptörvény R) cikke is kimondja, hogy az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja. Az Alkotmánybíróság lényegében azt mondja ki, hogyha az Országgyűlés úgy gondolja, akár az alkotmánnyal ellentétes törvényt is hozhat. Az alkotmánybírósági határozat ezzel az alkotmánybíráskodás legelemibb lényegét tagadja meg, ugyanis félresöpri azt az elvet, hogy az alkotmány a legfőbb jogi norma, amelynek a jogrendszer minden más normájának meg kell felelnie, és ez az, amit az alkotmánybíróság ellenőriz.

A jogrendszer belső hierarchiájának megtörése csak káoszhoz, illetve a formális alkotmányosság megszűnéséhez vezethet.

Nem feltételezésként, hanem tényként lehet megállapítani, hogy a kormány – megannyi elemében a nemzetközi alkotmányosságnak és az Alaptörvénynek is ellentmondó –

gyűlöletpolitikája az Alkotmánybíróság számára tabu. Lehet bármennyire egyértelmű egy törvény alkotmányellenessége, a jelek szerint a kormányzat vitális politikai érdekeit az Alkotmánybíróság nem sértheti meg. Ugyanakkor homályos, az alkotmányjogi érvelés szabályainak nem megfelelő, nem fogalmi, óvatoskodó indoklással valamelyest korlátozhatónak tarthatja az alkotmányellenes törvény alkalmazhatósági tartományát, azonban féltő, hogy ezzel inkább árt, semmint használ. Például azzal, hogy ebben az ügyben az alkotmányellenes törvényhelyet nem semmisítette meg, ugyanakkor adott esetben egy későbbi, például az Emberi Jogok Európai Bíróság előtt folytatott eljárásban határozatából olyan mondatokat lehet citálni, amelyek azt a látszatot keltik, hogy a *Jogellenes bevándorlás elősegítésének bűncselekménye* nem sérti az európai emberi jogi követelményeket. Pedig a Stop Soros törvénycsomag Btk.-t módosító rendelkezése egyértelműen alkotmánysértő, annak célja kizárólag a menekülteket segítő szervezetek munkatársainak megfélemlítése, ami, jóllehet az Alkotmánybíróságot nem zaklatta fel, a demokrácia és a jogállamiság híveiben viszont fel kell erősítse a cselekvő, a saját és a (civil) közösség jogaiért aktívan kiállni képes állampolgár attitűdjét.

